

«ایران» از ظرفیت مغفول کشاورزی ایران گزارش می‌دهد

افزایش خودکفایی تولیدات کشاورزی با توسعه کشت دیم

■ امین محمودی

کشاورزی از جهات مختلف برای یک کشور و جمعیت آن دارای اهمیت است از طرف دیگر کشاورزی در کشور ما بنابه دلایل مختلف اهمیت دوچندانی دارد، که از جمله می‌توان به اهمیت در اشتغالزایی و اقتصاد اشاره کرد. در کشورمان به‌دلیل ساختار جمعیتی متفاوت با خیلی از کشورهای دیگر و همچنین ماهیت ایدئولوژیک نظام جمهوری اسلامی، کشاورزی دارای اهمیت فوق‌العاده‌ای از نظر فرهنگی و سیاسی است، شاخص‌ترین اهمیت کشاورزی در تأمین امنیت غذایی جمعیت کشور است، کشاورزی به‌عنوان تنها منبع تأمین غذای جمعیت جهان محسوب می‌شود. با توجه به روند رو به افزایش جمعیت جهان و وجود برخی مشکلات و محدودیت‌ها در صنعت کشاورزی دنیا و همچنین عدم تعادل در عدالت غذایی جمعیت جهان، برخی صاحب‌نظران و کارشناسان سیاسی و نظامی پیش‌بینی می‌کنند که در سال‌های آینده ابزار رقابت‌های جهانی برای تسلط بر دیگران تنها به توسعه تسلیحات نظامی محدود نمی‌شود، بلکه غذا نیز به‌عنوان یک ابزار راهبردی در تغییر نظام‌های سیاسی و خطوط جغرافیایی کشورها و فشار و تسلط بر ملت‌ها نقش مهمی ایفا خواهد کرد، نمونه برخی از این فشارها و تحریم‌ها را در تاریخ می‌توان یافت، حتی یکی از بزرگ‌ترین فاجعه‌های غذایی جهان در کشور ایران اتفاق افتاده است. علاوه‌بر این موضوعات، نیاز به افزایش جمعیت کشور و تغییر سیاست‌های جمعیتی در راستای افزایش آن، به‌عنوان یک نیاز ایدئولوژیک و راهبردی، ضرورت توجه ویژه به کشاورزی را صدچندان می‌کند. علاوه‌بر آن کشور ایران به‌عنوان یک کشور محوری در جبهه مقاومت بایستی بتواند نیازهای علمی، تحقیقاتی و نهاده‌های کشاورزی کشورهای همپیمان خود را نیز تأمین نماید تا زمینه استقلال آنها از بیگانگان فراهم شود.

کره زمین را می‌پوشانند، دیم‌زارها به علت کمبود رطوبت خاکی محدود هستند، که این محدودیت رطوبتی هم به‌دلیل کمبود بارش و هم به علت تبخیر زیاد است. بر اساس کمبود رطوبت یا میزان خشکی، این اراضی به دامنه‌های خیلی خشک، خشک و نیمه‌خشک و مناطق خشک-نیمه‌مرطوب دسته‌بندی می‌شوند، به همین دلیل دولت سیزدهم یکی از برنامه‌های خود را برای افزایش تولیدات کشاورزی و رسیدن به خودکفایی در هر کدام از آنها، توسعه کشت دیم قرار داده است.

ظرفیت بالقوه کشت دیم در کشور

ظرفیت بالقوه دیم کشور از چند منظر قابل بحث و بررسی است، از آنجایی که مطالعات دقیقی در مورد سطوح اراضی کشور تا به حال صورت نگرفته است و ظرفیت واقعی اراضی کشور تقریباً نامشخص است، بنابراین برای محاسبه حدود تقریبی این ظرفیت بایستی از چند روش و بر اساس اطلاعات پراکنده موجود اقدام کرد، به‌طور کلی ظرفیت تولید دیم کشور وابسته به چند شاخص است.

اصلی‌ترین شاخص‌های توسعه دیم کشور

۱- بهبود و افزایش عملکرد محصولات در واحد سطح (افزایش عملکرد بالقوه ارقام و افزایش عملکرد بالفعل مزرعه‌ای) یکی از اساسی‌ترین ضعف‌های کشاورزی دیم کشور، پایین بودن عملکرد محصولات زراعی است، به‌عنوان مثال عملکرد گندم دیم کشور به‌طور متوسط در اکثر سال‌ها پایین‌تر از ۱۰۰۰ کیلوگرم در هکتار بوده است، در صورتی که پتانسیل ارقام مورد کشت خیلی بالاتر از این عملکرد مزرعه‌ای (۱۰۰۰ کیلوگرم) است، بنابراین توجه بر بهبود عملکرد مزرعه‌ای ارقام دیم می‌تواند توان تولیدی دیم کشور را به‌طور چشمگیری افزایش دهد.

هر چند برخی محققان و مدیران کشاورزی اعتقاد دارند که عملکرد ایستگاهی نمی‌تواند در مزارع محقق شود، از طرفی باید به این نکته نیز توجه داشت که عملکردهای

از کشور جزء مناطق فراخشک، خشک و نیمه‌خشک است. تغییرات شدید مقدار بارش، شدت و پراکنش زیاد بارندگی و نوسان دما از خصوصیات دائمی این مناطق است، متوسط بارندگی آن ۲۴۷ میلیمتر (کمتر از نصف متوسط بارندگی آسیا و یک سوم متوسط بارندگی جهان) است. بنابراین با توجه به محدودیت‌های اقلیمی موجود، مدیریت جنبه‌های مختلف کشاورزی توجه ویژه‌ای را می‌طلبد، کشورهای متعددی در جهان وجود دارند که در شرایط اقلیمی مشابه کشور ما با مدیریت مناسب توانسته‌اند بر مشکلات فائق آمده و خود را به رتبه‌های برتر جهانی در تولیدات کشاورزی برسانند.

بنابراین با توجه به تجربیات سایر کشورها و همچنین وجود منابع فراوان بکر در کشور می‌توان علاوه‌بر نیاز داخل، در امر صادرات محصولات کشاورزی نیز در دنیا حرفی برای گفتن داشت. یکی از مهم‌ترین بخش‌های کشاورزی ایران دیم‌کاری است، دیم‌زارها حدود ۴۱ درصد از سطح اراضی

در راستای بهبود وضعیت کشاورزی و افزایش شاخص‌های رشد و تولید، اساسی‌ترین نیاز، مطالعه در مورد محدودیت‌ها و مشکلات بخش کشاورزی است، یکی از مهم‌ترین چالش‌های کشاورزی کشور، بحث مدیریت منابع آبی و بحران عدم مدیریت آب و همچنین عدم توجه به پتانسیل‌های واقعی کشاورزی است، کشور ایران با وسعتی بیش از ۱۶۴۸۱۹۵ کیلومتر مربع (شانزدهمین کشور جهان از نظر وسعت) در جنوب غربی آسیا واقع شده و به لحاظ موقعیت جغرافیایی در نیمه جنوبی منطقه معتدل شمالی بین ۲۵/۰۳ و ۳۹/۴۷ درجه عرض شمالی از خط استوا و ۴۴/۱۴ و ۶۳/۲۰ درجه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ قرار دارد، حدود ۹۰ درصد از خاک کشور در محدوده فلات ایران قرار دارد.

به لحاظ شرایط اقلیمی کشور ایران در نوار خشک و نیمه‌خشک جهان واقع شده است، براساس پهنه‌بندی مؤسسه تحقیقات کشاورزی دیم، حدود ۹۶ درصد

ویژه‌نامه

ایران

شهریور ۱۴۰۱